

Siulikka ataqqillugit asasannullu tamanut

Imai

- 8 Siulequt
Maria Bach Kreutzmannimit
- 10 Kalaallit oqaluttuarisaanerat
– naatsumik oqaatigalugu
Ujammiugaq Engellimi

A

- 17 AAJUMAAQ
- 18 AASSIK
- 20 AAVERPAK
- 21 AJAQQISAAQ
- 22 AKUEQQUTIT
- 24 ALLAQ
- 24 ALLIARUTSIT
- 26 AMAARSISARTOQ
- 29 AMAROQ
- 30 AMU
- 33 ANGIUT
- 34 ANINGAAQ
- 37 ANNGIAQ
- 38 AQAJARORMIORSIORTOQ
- 39 ARPATTUT
- 41 ASIAQ
- 42 ASSAGISSAT

E

- 45 EQALUSSUAQ
- 46 EQQILLIT
- 49 EQUNGASOQ
- 50 ERLAVEERSINIOOQ

I

- 53 IGALILIK
- 54 IKKIILLINEQANNGEQQISSAARTOQ
- 55 IKUSIK
- 55 ILLUKOQ
- 57 IMMAP NANUA
- 58 INNERSUIT & ALLIARUTSIT
- 61 INNERSUIT TAARTAAT
- 62 INORROOQ
- 64 INORUTSIT
- 65 INUARAKASIK
- 66 INUARULLIKKAT
- 67 INUSSUAQ SAARNGIINNAQ
- 68 ISEQQAT
- 70 ITTUKU

K

- 71 KATSIIA
- 72 KIIAPPA
- 75 KILIFFAK
- 76 KISERMAAQ
- 77 KUKIFFAAJOOQ
- 78 KUUPAJEEQ

M

- 79 MAKAKAJUIT
- 81 MALIINA

N

- 82 NALAARSIK
- 85 NAPPAASILAT
- 87 NATTAANNGUAQ
- 88 NEQIKITSULIAQ
- 89 NERRERSUUT

P

- 91 PARPALIGAMIK UNIAKATTALIK
- 92 PISSAAP INUA

Q

- 95 QAJARIAQ
- 96 QAMALLARLUTIK
- 98 QAQQAT NAALAGAAT
- 100 QARLIMAATSOQ
- 103 QIVITTUT
- 104 QULLERMIUT
- 107 QUNGUSSUTARIAQ

S

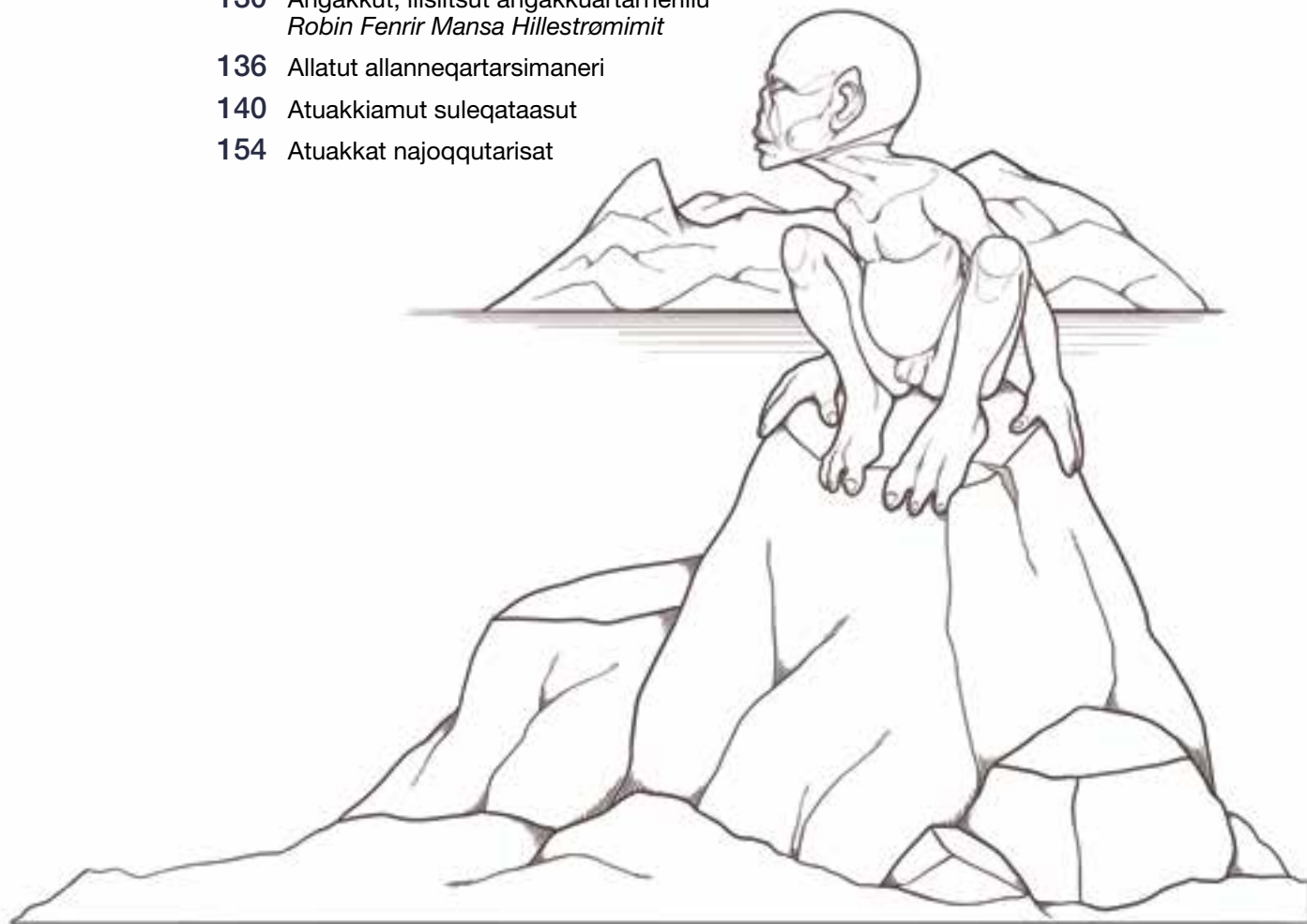
- 108 SASSUMA ARNAA
- 113 SERMILISSUAQ
- 114 SERMIP INUA

T

- 116 TARRAJAARSUIT
- 118 TIMERSIIT
- 119 TOORNAARSUK
- 121 TUNIT
- 122 TUPILAK

U

- 126 UERSAT INUAT
- 129 UMIARISSAT
- 130 Angakkut, ilisiitsut angakkuartarnerillu
Robin Fenrir Mansa Hillestrømimit
- 136 Allatut allanneqartarsimani
- 140 Atuakkiamut suleqataasut
- 154 Atuakkat najoqqutarisat

Asasara atuartusaaq

Ukiut tallimat miss. matuma siorna kalaalit oqaluttuatoqaatitta ilaat atuarlugit nalaat-sortumik takornarpakka oqaluttuatoqqani inuunngitsut siornatigut tusarsimangisakka. Soqutigilerlugit kiisa ileqqoqalerpunga oqaluttuatoqaatitsinni inuunngitsunik taamaattunik ujaasimisaartalerlunga. Pivoq pivoq kiisa tiguartilluinnarpunga, paasilerparami sunaaffa ikittuinnannguit kisiisa tusaa-mallugit. Siumukkakka ilaartuinnalermata, pileriarpara anersaatoqarsuarnik inuunngitsunillu sunaaffa taama peqartigaluta. Allat tamakku pillugit eqqartueqatigigaa-ngakkit paasisarpara aamma ikittuinnannguit ilisimasaqarfigisaraat, sulilu peqaqisugut oqaluttuukkaangakkit malunnartarput soqutiginninnerat annertusisartoq. Taamanili piukkoortigilerpara oqaluttuatoqqatsinniittut tamakku misissorlugillu katersorniarlugit. Kiisa tassa piviusunngorpoq atuakkap matuma saqqummerneratigut.

Nuummut uterama inuit misissuillaqqjissut kajumissarlugit katerseqatiserisalerpakka, eqqumiitsuliortullu pikkorilluinnartut arfineq-marluk Nunatsinneersut, Islandimeersut Qallunaallu Nunaanneersut aamma suleqatiserakka. Eqqumiitsuliortut

assigiinngitsuunissaat pingaartissimavara pissutigalugu namminneq periusertik kulturikkullu tunuliaquteqarnertik naapertorlugu suliaat qanoq issanersut takorusukkakku. Ilaasa titartagassatik suunersut siumut ilisimareertarpaat, uffa ilaasa nalusaraat. Kulturerput oqaluttuaativullu inunnet avataaneersunut paasisitsiniutigalugu aamma nuannersimaqaaq, atuakkap matuma piginnaasiisa ilaat aamma tassa. Tamatta tassa pissarput, taakku pissaat, ilissilu siunissami Nunatta kulturikkut ambassadørisat aamma tassa pissarsi.

Nalunngilara tamaasa allaganngorlugit piginngikkigut. Oqaluttuartartunit kingoqqisuuvugut. Utoqqaat suli oqaluttuaaterpasuaqarput, ilaat uagut puioriikkagut toqqortat, taakkulu avaqqutiinnarsinnaanngilagut. Qanga oqaluttuat nunaqqatiminnut nunaqarfimmullu aqqusaarlutik alutoralugit tusarnaarusuttunut, siuaasamilli nalaanni oqalualaarutigisarsimavaat, kalaaleqatittalu ilaasa qujanartumik allattorlugit tammatsaalisarsimavaat. Qangaanerusoq allattuilitik tammatsaaliisoqartarsimangikkaluarpat oqaluttuarumasoaqartarsimangikkaluarpullu inuunngitsut makku katersavut

atuagarlu manna piviusunngorsimassanngikkaluarput. Uanga ilaquuttakka siulikkalu ukiuni hunnorujuni marlussunni kingullerni kulturerput oqaluttuarisaanerpullu pillugu saqqummiussisarsimapput uannullu eqqaa-manarsimaqaaq, ikorfartortigisimavakka, kingornussarpassuavullu tamatta pigisagut pillugit eqqaasitsisuusimapput – nutarterlugillu tammatsaalisariaqarpagut.

Atuakkap atuarnissaanut tunngasut

Atuagaq *Bestiarium Groenlandica* oqaluttuatoqqani inuunngitsut qitiutillugit suliaavoq, siusissukkullu aalajangerpugut Nunatsinni katersat kisiisa atorniarlutigit. Katersat sineriak tamakkerlugu tigusaapput, kalaallinit kalaallinut tikeraanullu avataaneersunut oqaluttuarineqartarsimapput, kisianni tassa Nunatsinneersuujuuaannarput. Tamanna pingaarpoq ilumut inuunngitsut pillugit oqaluttuat nassaarisimasagut qulakkeerusukkatsigit ilumut Nunatsinneersuusut – naak ilaat siulivut aqqutigalugit Canadamiit kingoqqisuunissaat ilimanaateqarsinnaaga-

*Kuisimannngitsuunerup ulloriaa asinngariartulersimavoq, qamitaajumannngilarli
suli, arsarnerit qilammi qitigiarsortutut aalajuartillugit, anorersuarsuit
pitaruttuartillugit, malissuit qaarsumut qaraartuartillugit, sikorsuillu anorimit
sarfamillu seqinersuup qaamarngata ataani tissukartuartillugit.*

Jens Rosing

luartoq, allaat ilaat qallunaatsiaanit pisimasasut ilimanarpoq, taakku ukiut ingerlanerini oqaluttuaatitsinnut akulerukkiartuinnaarsimapput. Aallerfigisagut amerlaqaat, inuunngitsup ataatsip taaguutaa sineriammi suminngaanneerpera naaportorlugu assigiinngitsunik taaguuteqartarpoq, taakku nassuiarneqartarneri aamma assigiinngiiaartarput, allattaatsit pisoqqat nutaallu aamma nikerartarput. Tamakku pillugit ilaat minittariaqartarsimavagut ilisarnaataat assigiiaarnerusut pingaartinnerusarlugit. Tassa tamakkiisuusannikkaluarput, kisianni atuagaq piimoorussaallunilu peqqissaarussovoq, alik-kutassatut atuartitsissutissatulluunniit piukunnarpoq. Aallaqqaataaniit naanissaata tungaanut atuarneqarsinnaavoq, kisianni aamma inuunngitsoq paasisaqarfiginiagaq aalajangersimasoq ujarniarlugu ujarlerfissa-

tut atorneqarsinnaalluni alfabeti malillugu tullerriaagaagamik. Inuunngitsut atuakkami ilaannngitsut pillugit ilisimasagaqassagussi assorujussuaq tusarfigerusussavassi! Anersaat, uumasut inuunngitsullu A-miit U-mut atuakkami amerlasuut alakkartersinnaavasi, naggataa'tungaani aamma atuakkat qinaasiffigisimasagut takusinnaavasi annertunerusumik paasiniaaviginnaasasi, oqaluttuartaaluunniit atuarusukkussigit. Oqaatsit taaguutillu kalaallisut atukkavut angisuunik naqinneqartittarpavut. Naggaterpiaani suliamut peqataasimasut pillugit paasissutissat atuarneqarsinnaapput.

Inuunngitsut sammisagut amerlasuut tartarneqarsimapput, taakku qangatut titartarneqartarnerannit nikinganerulaarput unammillernartutut isigineqarsinnaallutik kusassagaasaratillu. Pinniillutillu ersinartar-

put – aammami anersaat inuunngitsullu taamaakkajuttarput. Neriuppugut atuartussat titartakkat qimerloorlugit paasiniaaffigisarumaaraat immikkullu ittumik misigisaqarfigalugit. Suliaq ilisimasatoqqanik katersinierluni tammatsaaliinertut isigineqaannarani unammillernartutut nutarteriniartutullu isigineqassaaq.

Neriuppunga atuagaq alapernaalersitsissasoq, nutaamik misigititsissasoq, nuannaalersitsissasoq aammalu anersaat, inuunngitsut uumasullu pillugit katersaaterpassuagut pillugit nutaamik pissanganartumillu isumassarsiffissatut aallerfiusinnaassasoq.

Kangerluit qinnguini ilorpasissuni soqarpamita, taqqamani oqaluttuatoqqat suliummaarillutik piuffianni?

Maria Bach Kreutzmann

Kalaallit oqaluttuarisaanerat – naatsumik oqaluttuaralugu

Ujammiugaq Engellimit

Itsarsuaroq ... issersuaq

Kalaallit oqaluttuarisaanerat pinngortitarlu najugaat inuuniarfiusimavoq imminut assortuuttunik atugaqartitsisarsimasoq. Qaammaterpaaluit isukkarlugit kaperlak, taarsuaq, kingoraarneqartarpoq seqerngup kaaviinnarluni aasakkut qaamajuaannartarneranik – ukiukkut issisiut ataatingaatsiarlugu issittiarluni aasartaraaq kissatsikanner-sinnaasartumik. Inuup uumaannarniaruni D-vitaminimik pisariaqartitsisuunera eqqaassagaanni kiattormiunut uissuumminangitsoorneq ajorunarpoq nuna taamaattoq suli inoqartoq paasigaangamikku. Kalaallit Nunaanni uumaannarniaraanni piomassuseq annertoorsuaq, qunusuissuseq, tunniutiinnajuissuserlu pisariaqarput, aqqutaanilu anaasaqarfissuusimavoq.

Ingasattajaartumik quiasaarissagaanni oqartoqarsinnaavoq, pileqqaarneranit Kalaallit Nunaata oqaluttuarisaanera ukiut 2.500-t Kr. in. sioqqulluguli aallartittoq, tupinnaannartumik toqqortaqarsimaqisoq. Kulturit assigiinngitsut arfinillit missaanni nunasisarsimagaluarput, iluatsitsivallaarsimanatillu, aatsaat nalitsinni Kalaallit siu-asaat isaaleramik taakku iluatsitsisimapput.

Nunaseqqaaraluartut ilagaat Saqqaq kulturermiut siuarsimavallaarsimangitsutut oqaatigisariaqartut. Torngit (Dorset) kingoraartaallu Torngit II-mik pisagaat inuiaat pissanganaateqarsimaqisut ineriartupallassimaqisullu tulliusimapput, taakkugooq Kalaallit siu-aavisa naapissimassagaat ilimatsaanneqartarpoq upperisarsior-

nikkut eqqumiitsulioriaatsikkullu sunnertiffigisimarpasikkamikkit. Nunasisut kingullit tassaasimapput Qallunaatsiaat (Nordboerne) – vikingit Islandimiut kinguaavi – kalaallinik sukku tamaana naapitsisarsimasut, inuillu timaamiut asingasut amiilaarnartut pillugit kalaallit naapitaminnik taakkunannga oqaluttuaateqarfigilersimassagaat ilimanarluarpoq.

Kulturit taakku tamarmik ataatsimut assigiissutigaaq nunap naak-kittaatsup allanngupallassinnaasumik pinngortitaqartup iluani uumasinnaasimanginnamik. Tupigisassaavallaarunangilaq nalitsinummi allaat – atortut nutaaliarsuit atorlugit qanorluunniit piareersimatigaluaaraangatta – silarluleriataartarnerata illoqarfiiit allaat sivi-sunerusumik sivikinnerusumilluunniit qanoq iliorsinnaajunnaarsillugit suut tamarmik matutikkallartarmagit.

Tamanna pissutigalugu immikkut tupigusuutissaapput aalajangersimasumik kulturillit arriitsumik ingerlaarlutik nuna tamanna iluatsittumik najuinnalersimammassuk – taakkuuppullu nalitsinni kalaallinik imminnut taagulersut siuleqqaavi Thule kulturimik pineqartartut.

Kulturi pinertoq – pinngortitaq imaannaangitsoq

Siusinnerusukkut nunasisimagaluartunut sanilliullugu Thulekulturi inuttai assigiinngitsorpassuartigut qaffasinnerusimaqaat.

Silap pissusianut inuuniarnermullu imaannaangitsumut assorsu-aq tulluussarluarsimapput, kinguaariinnit hunnorujunit arlalissuarnit Beringip Kangerliumanersuani Ruslandip Amerikallu akornanni nut-tarlutik najugaqartuarsimasunit kingoqqisuusimallutik.

Ilaqutariittut aaqqissugaanerak akunnaatsuuvoq, suliassat sukan-nersumik avissaangatinneqarput: Angutit piniartuupput, pisallu arna-nit nerisassiarineqartarput, atisassiarineqarlutik atortussanullu pisa-riaqartitanut allanut suliarineqartarlutik. Sunaluunniit asiutinneqarneq ajorpoq. Meeqqat suliassat tamakku naapertorlugit perorsarneqar-tarput.

Aasaq, upernaq ukiarlu pisinnaasaq tamaat atorlugu sinerik si-nerlugu angallaviuvoq, qajaq umiarlu angallatigalugit pilertortumik ni-kipallassinnaasarput piniariarlutik ukiussamullu piliniarlutik. Ilaqutariit arlaqanngitsuinnaallutik angalasinnaasarput, ilaannilu ikittuinnaallutik avinngarusimasumiikkusuttarput (unnialu asannilerlaajulluni taman-na orniginarsimasooq ..) Aasakkut aasivinnut katersuussinnaasarput, tassani niueqatigiillutik, ilataartorlutik, oqaluttuanik misilittakkaminnil-lu avitseqatigiittarsimallutik. Inuit amerlanngitsunnguusaramik siam-maseqsumilu najugaqartarlutik, peqqissunik sanngisuunillu kinguaa-qarumallutik, qanigisariippallaarlunilu kinguaassiornissaq inuup sana-neqaataanut innarleeratarsinnaasoq pinngitsoortinniarlugu – nulianik taartigeeqatigiittarneq qaminngaaqatigiittarneq ilaqqusarsimap-put.

Aasaq inunnik naapitsiortorfissaq nutaanillu ilataartorfissaq qaa-ngiukkaangat ukioq killilersuisaqqisoq tullinguuttarpoq. Isumik ujaq-qanillu qarmakkanik illuliortarput, ilaqutariit arlariunngikkunik ataa-siinnaasarlutik iserterfigisartakkaminnik, tassani ukiup qaammatai taartut isseqisullu anigorniartussaallugit.

Ukiorsiortarnerit imaannaangitsorsuusarsimapput, ilaannilu ukioq toqorarfiusarsimaqaaq. Taamaattoq Thulekulturi inuit issittumut na-leqqussallaqqissusiat tamatuma siorna kingornalu kulturinit allanit nalisineqarsimanngitsoq tassaavoq angallasiullaqqissimassusiat, taakku atorlugit sukanerumik pitsaanerumillu nuttapallassin-naasarsimapput, piniarluarnerusimasarlutillu. Amerlanerit ilisimavaat qajaq aamma qamutit, ukiup ingerlanerani piniartunut piniutitut pisa-riillisaataasimaqisut. Tassunga aamma ilaavoq umiaq, assartuuta-ginnarani aamma arfanniutitut piniutigalugu atorluarneqartarsimasooq.

Assartuutit taamaattut atorlugit piniagassat inornarpallaarunnaar-nerat inuuniarnermut oqilisaasimaqaaq, kulturit siusinnerusukkut nu-nalisarsimagaluartut pisariunerumik piniartariaqarnerannit ilunger-sunannginnerumik piniariaaseqarsimagamik. Sanalunnissamut, (piniutissanut, assassortarissanut inooriaatsikkullu) nutaaliornissamut piffissaqarnerulersimapput, ingammik pingaarnerpaatullu aliikkuser-sornissamut!

Assigiinngitsutigit aliikkusersortarneq Thulekulturi inuit annertuu-mik akuulersimavoq piniariaatsit nutaaliat ineriartortinneqalermata, siusinnerusukkut amigaataasimaqisoq piffissaq pigileramikku: nipe-rujoornissamut, pinnguaasersornissamut oqaluusaannissamullu pif-fissaqarneruleramik.

Taamaattoq sinnilimmik peqartalerneq una sorianngitsoq ajunaar-nermik toqumillu paarlatseqaratarsinnaasarsimavoq ...

Naak Thulekulturermiut siuliminnut sanilliullugit pitsaaneroqsumik atugaqarsimagaluartut inuuniarnermi ilungersorneq imaannaangeqisoq tamatigullu inuunermik akeqariataarsinnaasoq suli atuussimavoq. Allannguutit annikitsuinnannguilluunniit kingunertoorujussuusi-naasarsimapput, pinggortitarlu annertoorsuarmik akornuseeratarsinnaasarpog, taamanikkut ullumisulli peqqarniitsorsuulluni allanngupallassinnaasarami, uffa ilaanni uissuumminaannartumik alutornartorsuusarluni.

Thulekulturermiut piniartuullutillu katersisuupput, pingaarnertulli piniartuupput. Piniagassat pinggitsoorsinnaangilaat, taakkulu annikitsuinnarmilluunniit sunnerneqarpata, tamanna piisaarnersuarmik perlerluniluunniit toqorarnermik kinguneqartarsimavoq.

Paasisariaqakkat pingaarutillit ilagaat Thulekulturermiut inuiassuit amerlasoorsuusimangimmata Kalaallit Nunaannut ussallutik isaa-sinnarlutik siammartersimasut, ilaqutariaat amerlanngitsunnguullutik ukiup ingerlanerani inooqatigiittuusimapput. Taamaakkamik allannguallattoqartillugu sunnertiasuusimapput pisassaalatsinermillu na-laanneqartarsimallutik.

Pinggortitaq nukissuuartut qitiusorujussuummat tupinnarpallaangilaq Thulekulturermiut pinggortitaq siunersioruminarnerusooqullugu inuttut pissusilersortittalersimammassuk, uumassuseqalersillugu tigussaanagerusunngortillugu oqaluttuarpasuit oqaluttuatoqqallu aqqu-tigalugit.

Sila, angakkuersaartarnerit allerutillu

Pinggortitaq takoqqaarlugu inuilaarsuuartut naggorluttut sermiin-narsuuartut uumassuseqanngitsutullu issinnaagaluartog Thulekultu-remiunut inuunngitsunik anersaanillu ulikkaarpoq. Taakku tamar-

mik immikkut inissaqartinneqarlutillu akunnerminni inunnullu atuuf-feqartarsimapput, alleruterpassuillu malittarineqartariaqartarsimap-put pissutsit oqimaaqatigiisooqqullugit!

Silarsuarmik isiginneriaaseq taamaattoq upperisarsionertut aaq-qissugaasutut, soorlu kristumiussusertut, inummit ataatsimit arla-qartunilluunniit ilumuussutsip qanoq ittuuneranik malittarisassallu qanoq ittuusariaqarnerinik tikkuussisunik peqartutut isigineqassan-ngitsoq pingaaruteqarpoq. Inuunermik isiginneriaaseq pineqartoq ataatsimut oqaatiginarlugu oqaaseq sila atorineqartarpoq, pinggor-titami *sila*, isummatsigut silaqassuserput, avaterput silarsuaq, sila-miullu aaqqissugaanerata ataatsimut tamaasa poorsimasutullusooq ippai – kisianni soorlu eqqaareeriga: *Sila* upperisarsionertut aaq-qissugaasutut isigissallugu naleqqutinngilaq.

Thulekulturermiuni ilaqutariit iluminni – ilaannilumi inuup kisimi – avatangiisivot qanoq paasisariaassanersut aalajangertarpaat, *ilumuussuseq* sunaanersog, qanoq malinneqarlunilu maniguuffi-gineqassanersog, inuit anersaallu silarsuaat attattuinnaqqullugu iluar-seqqeqqulluguluunniit.

Tamanna anguniarlugu assigiinngitsut sakkugineqartarput:

Allerutit, ulluinnarni immikkullu pisuni malinneqartussaasimap-put. Allerutit imaannaangitsuusiinnaasarpot malinniarnissaallu ilaatigut ajornakusoortarsimaqaat. Ulluinnarni ileqqulersorner-mut attuumassuteqartarput, piniartilluni mersortilluniluunniit, ingammik inunngortoqarsimatillugu toqusoqarsimatilluguluun-niit pitsaalisassat sakkortusarsimapput. Malinneqanngippatalu inuunermi pissutsit oqimaaqatigiikkunnaassapput ajutoortit-se-rujussuarsiinnaasumik.

Serratit, immaqa qinnutinut sanillersuunneqarsinnaasut. Iliisit-sut angakkullu kisimik atugarinngilaat, ilikkarsimasaminik kinaluunniit atuisinnaavoq. Ajutoornissaq ingalassimaniarlugu ajornartorsiornermiluunniit ikioqqunermut atortarput, taamaattoq aamma allanik perloqqussutitut atorineqaratarsinnaasarput.

Aarnussat kakiortinnerillu, anersaanut nigorterutitut qinnarsortitulluunniit (aggersaatitut) atorineqartarput, sumik sunalu siunertarlugu sananeqaataat apeqqutaatillugu. Aarnussat atorlugit anersaat ajoquusiinnaasut pallittaalisarneqarsinnaapput, allallu anersaanut ajunngitsunut malugeqqusaarutaasarlutik. Kakiortinnerit arnanit atorineqarnerupput aarnussallu angutinit. Tamanna pissuteqarsimagunarpoq arnat inuunermut pingorfiusaramik aqartarlutik anersaanullu sunnerneqarnissaq tamanna pillugu qanittuaraasutut isigineqartarmat.

Allerutit pillugit aalajangersakkat aamma aarnussat serratillu qanoq atorineqartarnersut paasiniaraanni oqaluttuatoqqat saaffissaasarput. Taakkunanani inuunngitsut, anersaat uumasullu qanoq ilisukkut, aamma sooq, allerutit atorineqaqqusaanerinit ilitsersuutit eqqartorneqartarput – pissusilersortarnerillu aalajangersimasut qanoq ittut nigorterterneqartassanersut. Oqaluttuatoqqat piffimmiit piffimmut allanngorarsinnaasarput, tusarnaartussat pissutsillu atorineqartut apeqqutaatillugit. Kaperlaap nalaani aliikkutassiaannaasimangillat, *ilumoortuusutut* naatsorsuunneqartarsimapput – qarsupiinnarneqarsinnaanngitsut.

Ujarlerfissiami uani oqaluttuat inuunngitsullu pineqartut illit atuartutut sungiusimasannit nikingasimassappata, kinguaariit ingerlanerini utertuarneqarlutik nikissimasinnaaneriniq pissuteqarsinnaapput,

oqaluttuareqqitanit oqaluttuareqqitat ajoqersuiartortitat, ajoqit ilisimasassarsiortullu 1700-kkunniit 1900-kkut tungaannut immikkut katersorlugit allattugaanneersuusarsimammata. Oqaluttuatoqqat tusaallugit katersisut Europameersut paasinneriaasiat oqaluttuareqqiisarnerallu soorunami namminneq paasinnittaasiannit sunnerneqarsimasarpoq oqaluttuareqqiinerallu tamakkuninnga sunnigaasarsimavoq – ilaasami allaat nalileeriaasertik naapertorlugu oqaluttuarineqartut “kakkununnga tunngavallaaleraangata” minitaqartiterlutilu qaangiinnagaqartarsimapput. Oqaluttuarineqartuttaaq soorunami sumiissuseq naapertorlugu allaanerulaartarsimapput oqaluttuareqqat alutorsaasarnera aamma sunneeqaataasarsimangitsuunngilaq.

Tassa allaganngorlugit katersat quppernerit 15.000-inik sinneqartut ujarlerfissiamut matumunnga toqqammaviupput. Peqqissaarullugit qinigaasimapput nunatsinni suminngaanneersuuneri, najoqqutarisallu amerlanerpaat aallerfigineqarsinnaanissaat sanillersuullugillu nalilersortarnissaat pingaartillugit. Inuttaritinneqartut pillugit paasissutissat amerlanerpaat katersorneqartarsimapput – ilaat ataasiaannarlutik taaneqartarsimapput uffa ilaat arlaleriarlutik oqaluttuani assigiinngitsuni eqqaaneqartarsimasut. Inuttaritinneqartut ilaat paarlantasumik eqqartorneqartarlutillu pissuseqartinneqartarsimapput. Tamanna pissuteqarsimasinnaavoq najugarisami sumiissusermik imalt. katersuisup paasinnittaasianik allamilluunniit, kisianni tamakku tamarmik ilanngunneqarsimapput. Naak oqaluttuatoqaatitsinni anersaat inuunngitsullu oqaluttuarineqartartut assingi naggueqatitta akornanni siumugassaasaraluartut, pingaartissimavarpud oqaluttuat nunatsinneersuussasut taamaallaat.

TOORNAT, UUMASUT
INUUNNGITSULLU
A-U

AAJUMAAQ

Aalik, Atsipaalik

AAJUMAAQ Nunarput tamakkerlugu ilisimaneqarlunilu ersigineqartuuvoq angakkorsuillu ilaasa aarnuarisarsimavaat, soorlu ukuusut Naaja, Maratsi, Missuarnianga, Akku allallu. Inuup timaatut timeqariarluni takisuunik taleqarpoq, talii amitsut takisuut ikusiata nalaaniit ammut qernertuinnaapput, assaani pingasuinnarnik inuaqarpoq isigaalu pingasuinnarnik inuaqarlutik. Niaqualugooq qim-mip niaquatut meqqoqanngitsutut ippoq, isaalu mikisuupput anner-nartut. Silaannakkoortarpoq inuaasalu takisuut attugai tamarnik ingerlaannaq sakkortuumik aasarpud, inunnut allaat. Aliortukkatut isussuttutut oqaluttarpoq, kisianni nipitoorsuarmik torlulaartorluni aggartarpoq ima: “Attugara Aajumaartoq!” Angakkumik ikiugaqanngikkaangami sersersuup iluani sullorsuarmi najugaqartarpoq.

Oqaluttuani arlalinni AAJUMAAQ toornatut atuuffeqaannarani akeqqanut akiniutitut aamma angakkunit atorineqartarsimavoq. Angakkoq toornilluni ilimmaraangat ingiallortaasarpoo, akeqqanut toornanullu ajortunut angakkumik toqutsiniartunut illersortitut.

ILAANNIGOOQ MISSUARNIANGA AAJUMAAQ ujarlugu qaqqamukarpoq, nalunnngikkaluarpa toornartaariniarnera ulorianartorsuusoo. Qunnermiit ungasinngitsumi ujaqqamut ingippoq, tassanngaannarlu ersisorujussuanngorluni. Timaa tamarmi sajuppoq, kisianni sooq taamarsuaq ersitiginerluni iluamik paasisinnaannngilaa. Tassanngaannaq qunneq aalasorsuanngorpoq taqqamanersuarlu AAJUMAAQ torlulaartorpaluttorsuaq tusaalera, arriit-sorsuarmik nuiartulerpoq talersuani qernertut takisuut tungiminut isaasimallugit. Soriarsinnaanani issiavoq, AAJUMAAQ kiisa qanillivoq, quliminullu pisoq ilisimajunnaarpoq. Silattorami taamak peqaraluannngilaq. Marlolarluni qunnerup eqqaanukaqqippoq, pingasoriarlugulu takoreeramiuk atiatigullu taagortarlugu toornarilerpa.

AASSIK

Qullugiarujussuaq

AASSIK qullugiarsuaq Nunarput tamakkerlugu oqaluttuani siumugassaasarpog. Angingaarmannogooq toqutaalluni uppikkaangami nuna sajuttarpoq, orsuinnangajaavorooq neqitaqarpiarani. Pinertoqaarooq uneqattaarani annertoorsuarmik nammataqarsinnaalluni. Qimuttussaqqissorsuuvorooq qaasuttorsuusaraluarluni, nujuillisarniaraannilu nukittuujullunilu naammagittartariaqarpoq. Qaasuttuummat allanullu ulorianarmat qimuttoralugu ilaasoqaraanni ilaasumut nigorsimatinneqartariaqarpoq. Qimmeqarfiit eqqaanni nunap iluani qunnermi najugaqartarpoq qimmiaqqallu neriniartarlugit.

Oqaluttuatoqqani allatulli AASSIK pillugu oqaluttuat ilaanni inuttut pissuseqartinneqartarpoq ilaannilu taamaattarani.

ARNAROOQ AASSIMMUT INUTTUT kiinalimmut qunusaartilluni nulianngorpoq. Marlulippunngooq, kinguaavisalugooq kiinarpak ilisarnaqisoq atugaraat. Tassa ulloq manna tikillugu aassiup (pakalussap taama taaguutillip) qullugiai inuup kiinaatut isikkulinnik ersarissumik titarneqartitertarput.

ARNAROOQ AALLARUSSAAVOQ, aniatagooq sukkanerussagami AASSIK, AMAROQ aamma NANOQ qimuttoralugit aallerpoq. Nanorooq kisimi angakuagaannginnami qasujasortaavoq. Tassa qanga nukittuunik nunamiorpalungitsunik qimuttoqarnissaq pingaartinneqarsimavoq.

Best

AAVERPAK

Aaversuaq

AAVERPAK tassa aaverujussuaq toornisoqartillugu puttukkajuttar-toq, angakkussartorluunniit inerluni angakkunngulerpat naggammik misilinneqarnissaani najuuttar-toq.

Tunumi ima taaguuteqarluni ilisimaneqarneruvoq AAFFAFFAQ, naatsuninngooq niulik, nalinginnarmik tuugaaqarani qinngamigut tunumigulluunniit nassulik.

Toornaq NAPPAASILAT ingiortigigajuttarpaa, angak-korlu toornigaangat marluullutik nerinngikkunikku erfagiussuuttarpaat.

ILAANNIGOOQ ANGUT INUUSUTTOQ angakkussarluni AAVERPAMMUT NAPPAASILAMULLU nerisaanissani merseralugu toornineq ajulerpoq. Pilluni pil toornilermat aarimmi NAPPAASILAT takkuppoq issuatigullu tigoriar-lugit sissamut uniarlugu aallartippaa. Sissamut pissukkamiuk avammut AAVERPAMMUT erfagiuppaa, taassumalu akorpaa tuugaaminik qutuatigut akkiulluni. NAPPAASILAAP aqqarlunilu tungiminut erfagiummagu akor-paa. Taannaqali erfagiuttaqattaalerpaat qilaap killinganunngooq kiisa pipput. Soorunaana toorninissani merserisimaliuk.

AJAQQISAAQ

AJAQQISAAQ tassa toornaq kingornuttagaq. Isikkua pillugu ilisimannit-toqarpallaanngilaq, kisianni angakkumut toornisumut ingiallortaagajut-tarpoq.

ANGAKKOQ AGGU TAAMAALLUNI toqusut qilammi immamilu nunaannut takornariartinneqarpoq, nunami immamilu toqusartut assigiinngissusii paaseqqul-lugit. Tassani angunni naapippaa, AJAQQISAARLU toornassamisut kingornullugu.

AKUEQQUTIT

Kaanngartitassaangitsunngooq

AKUEQQUTIT tassaapput killormut isumaqartitsisartut, ajortumik iliortitsisartut. Angutitut, arnatut meeqqatullu allaat iluseqarlutik nuisarput. Ajungaaraminngooq saarngi neqinissinnaangillat.

Inuinngooq tamaasa malersukaariuaannarpaat, inerteqqutaasumik kukkusumilluunniit iliorniarluni ussarnartorsiortoqaleraangat siutaatigut ima isussuttarlutik: "Qaa ajunngilaq, qaa ajunngilaq!" Sianiginagu malittoorneqarsinnaasarput. Alla suliasarinngilaat inuit kukkunissaat, inerteqqutinillu unioqqutitsinissaat kisiat.

ALLAQ

Nunami nanoq

ALLAQ tassa QIVITTOQ ARNAQ. Arnangooq qivittunngoraangamik angutit assignagit allanngorujussuortarput: affaa sulii inuugalularluni affaa nanunngortarpoq. Sanimut tukimulluunniit affaanna-ngortarnersoq oqaluttuamiit oqaluttuamut nikerartarpoq. Puallartaqaanngooq qarngalugooq aammik nuassuarmillu ulikkaartarpoq, kamimminngooq assertarpaat, saassussigaangamillugooq nipitoorsuarmik nilliasarput. Anigoqqatorneqarsinnaappunngooq toqusimasup atisaanik aarnualiullugit atisalersoraanni. Nunaminertaninngooq erlitoorujussuupput, paarnaqarfiit kigutaarnaqarfiillu pallittaalisarlugit.

Arnarooq qivikkaangami qaqqamukartarpoq, ullunngooq tallimat qaangiukkaangata qiulluni toqusarpoq. Uummaqquittarporooq ALLANNGORSIMALLUNI qiuleqqittussaajunnaarlunilugooq.

ALLAROOQ QIVITTOQAMMINIT SAASSUTSIPPOQ, inungasortaatigullugooq tuckerluavillugu isimmissimavaa innaarsukkut nakkartillugu. Ammunngooq ingerlalluni nanungasortaa tukkaangat nannutut qatimaattarpoq, inungasortaalu tukkaangat arnatut nilliasarluni.

ALLIARUTSIT

Tak. INNERSUIT

AMAARSISARTOQ

Amaatilik

AMAARSISARTOROOQ inoorlaanik tiguisarpoq angakkunilluunniit toornisunik, amaassuarminullu manguttarlugit. Neqinunngooq uusunut kajassanngillat. Illumigooq ernisoqaqqammerpat neqimik uusuliorniaanni uiloq nivinngarneqartassaaq. Taassumagooq ningorsimatittarpaa.

ILAQUTARIINNGOOQ INOORLAANIK ANNAASAQARTAANNARAMIK angakkumut saaffiginnip-put. Inoorlaat ujaqquneqarmata AMAARSISARTUP illuani nassaarai. Meeqqanngooq angerlaateriarlugit illuanut uteqqippoq, inuunngitsullugooq tigusalugu amaassuarminut manguppaa. Toornani tamaasa qinnarsoraluarlugit (aggersartalarlugit), ataasiakkaarluginngooq AMAARSINIUUP tunuartittarai. Saassussisutuaavorooq kissaviarsuutaa, AMAARSISARTOQ qaarsuatigut aporsaraa angakkup aniguilluni AMAARSISARTOQ toqoqaa.

